

Klagande

NN

Det överklagade beslutet

Centrala studiestödsnämndens
(CSN) beslut den 18 november 2022

Saken

Omställningsstudiestöd, fråga om
etableringsvillkor

Överklagandenämndens beslut

Överklagandenämnden avslår överklagandet.

Överklagandenämndens beslut får enligt 47 § andra stycket i lagen om omställningsstudiestöd inte överklagas.

Ärendet

NN ansökte om omställningsstudiestöd för studier på fristående kurser under perioden den 23 januari – den 11 juni 2023.

CSN begärde kompletterade uppgifter från NN med frågan om hon uppfyller fler än de 32 månader av kravet på 96 månader som CSN funnit vid uppgiftslämnande från Skatteverket.

NN kompletterade ärendet och anförde bl.a. följande i en skrivelse. Under åren 2008–2015 har hon periodvis bedrivit näringsverksamhet (enskild firma) varför inkomster gällande år kommit på efterföljande år i vissa fall. Under åren 2008, 2012, 2014, 2015 och 2017 har hon studerat i varierande omfattning. Under åren 2017, 2018, 2019 och 2020 har hon varit föräldraledig i varierande omfattning. Hon bifogade handlingar från Försäkringskassan och Skatteverket.

CSN avslog ansökan med bland annat följande motivering. Enligt de uppgifter CSN har tillgång till bedömer CSN att NN bara har uppfyllt villkoret om tillräcklig etablering på arbetsmarknaden under 32 månader under de senaste 14 åren. De 14 åren räknas i hennes fall från dagen innan ansökan kom in till CSN. För att få omställningsstudiestöd måste hon ha arbetat i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under en kalendermånad under minst 96 månader de senaste 14 åren för att anses vara etablerad på arbetsmarknaden. Det är också tillräckligt om hon haft arbetsinkomster om minst 25 procent av inkomstbasbelopp per månad, eller i vissa

fall minst tre inkomstbasbelopp per år. Vissa typer av ersättningar kan jämföras med arbete men får då räknas med i högst 24 månader. Enligt de uppgifter CSN har tillgång till har hon arbetat i tillräcklig omfattning, haft tillräckliga arbetsinkomster eller annan ersättning under färre än 96 månader de senaste 14 åren. NN har därför inte rätt till omställningsstudiestöd.

NN överklagade beslutet och anförde bland annat följande. Hon har arbetat minst 16 timmar per vecka och/eller haft arbetsinkomst om minst 25 procent av prisbasbelopp, under mer än 96 månader de senaste 14 åren. Hennes inkomst har bestått av inkomst från eget företag (med flertalet uppdragsgivare) samt periodvis även från samtida timanställningar, under nästan hela perioden. I sitt företag har hon arbetat inom kultursektorn som frilansande skribent och sångerska, vilket en stor del av arbetstiden inneburit heltidsarbete bestående av bl.a. marknadsföring, planering, administration m.m. utan inkomst. Detta gör att tidsåtgången för arbetet inte kan härledas till totalsumman av hennes årsinkomst. Hon har därför gjort en egen uppställning av arbetad tid som hon bifogar.

CSN överlämnade överklagandet och handlingarna i ärendet samt upplyste om att myndigheten inte funnit skäl att ändra det överklagade beslutet. CSN bifogade även ett yttrande och anförde i huvudsak följande. Utifrån de inkomstuppgifter CSN inhämtat från Skatteverket och som NN själv skickat i så uppfyller hon inkomstkravet under 44 månader under de senaste 14 åren. Eftersom hon haft studiemedel under oktober till december 2014 och Skatteverket innan 2019 enbart rapporterade årsinkomst så kan ingen månad räknas med från det året utifrån de uppgifter som CSN har trots att hon uppfyller kravet på årsinkomst för 2014. Det framgår dock av de uppgifter NN skickat in att hon haft föräldrapenning i tillräcklig utsträckning under 22 månader som får medräknas vid bedömningen. NN uppnår därmed villkoret för etablering i 54 månader under de senaste 14 åren. NN anger själv att hon arbetat i tillräcklig omfattning under flera månader under perioden 2008-2022. Hon har dock inte visat att hon arbetat i tillräckligt hög omfattning under dessa perioder med arbetsgivarintyg eller annan uppgift från tredje part, och perioderna kan därför inte räknas med i bedömningen. CSN anser därmed att överklagan ska avslås då NN inte uppfyller villkoret för etablering under 96 månader under de senaste 14 åren.

NN har fått tillfälle att lämna synpunkter med anledning av CSN:s yttrande men hon har inte hörts av.

CSN inkom därefter med ett tilläggsyttrande genom sin rättsavdelning. CSN anförde bl.a. följande. Skatteverket lämnar efter förfrågan från CSN uppgifter om arbetsinkomster enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen. Skatteverket redovisar alla sådana inkomster som en studerande har haft under de efterfrågade perioderna och som kan klassificeras som arbetsinkomster. Inkomster från aktiv näringsverksamhet ger rätt till jobbskatteavdrag och anses utgöra sådana arbetsinkomster som kan medräknas för att pröva om den studerande uppfyller arbetsvillkoren. I vissa fall får CSN inte uppgift från Skatteverket om månadsvisa inkomster, utan får uppgift om årlig inkomst. Det gäller exempelvis för tid före år 2019 eller för egenföretagare med inkomst av näringsverksamhet. I uppgiften om årlig inkomst som CSN får från Skatteverket ingår inkomst av tjänst och överskott från näringsverksamhet. En studerande som inte kan uppvisa månadsvisa

inkomstuppgifter kan uppfylla etableringsvillkoret om han eller hon haft en minsta inkomst på tre inkomstbasbelopp per kalenderår. Av de uppgifter som CSN inhämtat från Skatteverket med årsvisa inkomster och där NN haft inkomst av näringsverksamhet (beskattningsåren 2009-2015) är det endast under 2014 som hon haft en inkomst som överstiger tre inkomstbasbelopp och som därmed kan anses motsvara arbete i tillräcklig omfattning under kalenderåret. Hon var emellertid beviljad studiemedel under perioden 6 oktober – 12 december 2014. En studerande som har haft studiestöd under någon månad under ett kalenderår, under vilket det saknas månadsvisa inkomstuppgifter från arbetsgivardeklarationer, kan inte använda en årsinkomst för att visa arbete i tillräcklig omfattning. En studerande som haft inkomst av tjänst eller näringsverksamhet får då istället på annat sätt, genom exempelvis lönespecifikationer, arbetsgivarintyg, intyg från en revisor, fakturor från företagets uppdragsgivare eller genom annat objektivt underlag, visa i vilken omfattning han eller hon arbetat under de månader som studiestöd inte uppburits. NN har inte inkommit med något underlag som visar i vilken omfattning hon har arbetat under de månader som hon inte uppburit studiestöd. Hon har därmed inte visat att hon arbetat i tillräckligt hög omfattning under den aktuella perioden. CSN har därmed ingen annan uppfattning än vad som framgår av tidigare yttrande i ärendet, att NN uppfyller villkoret för etablering i sammanlagt 54 månader under de senaste 14 åren. CSN anser därför att överklagandet bör avslås då hon inte uppfyller etableringsvillkoret under 96 månader under de senaste 14 åren.

NN har fått tillfälle att lämna synpunkter med anledning av CSN:s yttrande men hon har inte hörts av.

Författningsbestämmelser

Av 6 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd framgår följande.

Omställningsstudiestöd får lämnas till en studerande som

1. har förvärvsarbetat i Sverige i genomsnitt minst 16 timmar per vecka under en kalendermånad i

a) sammanlagt minst 96 månader inom en ramtid om 14 år som kan beräknas tidigast från och med det kalenderår då han eller hon fyllde 19 år, och

b) sammanlagt minst 12 månader inom en ramtid om 24 månader, eller

2. Under kvalificeringstiderna som anges i 1 a och 1 b har haft en viss minsta inkomst av förvärvsarbete.

Med ramtid enligt första stycket avses de 14 år respektive 24 månader som närmast har föregått den dag ansökan om omställningsstudiestöd kom in till Centrala studiestödsnämnden. Om studierna har påbörjats före den dag ansökan kom in beräknas ramtiden i stället från och med dagen före studiestarten. För att förvärvsarbetet i första stycket 1 a ska få räknas ska det ha varit den studerandes huvudsyssla under kvalificeringstiden. Förvärvsarbete i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz får tillgodoräknas som förvärvsarbete i Sverige.

Av 6 § förordningen (2022:857) om omställningsstudiestöd framgår att vid prövning av villkoren i 6 § första stycket 1 a och tredje stycket lagen om omställningsstudiestöd får tid då den studerande har fått föräldrapenningsförmåner,

graviditetspenning, närståendepenning, rehabiliteringspenning, sjukpenning och smittbärarpenning enligt socialförsäkringsbalken samt dag ersättning och dagpenning till totalförsvarspliktiga som tjänstgör enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt jämställas med förvärvsarbete under sammanlagt högst 24 månader. Detsamma gäller tid med motsvarande ersättningar i ett land inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), i Förenade kungariket och i Schweiz.

Av 8 § samma förordning framgår följande. Med inkomst av förvärvsarbete enligt 6 § första stycket 2 lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd avses arbetsinkomster enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229).

Inkomster under en kalendermånad om minst 25 procent av det inkomstbasbelopp som gäller under det år inkomsterna intjänats motsvarar arbete under en månad. Om det för ett kalenderår inte finns uppgifter om den sökande enligt 26 kap. 19 a och 19 b §§ skatteförfarandelagen (2011:1244) i arbetsgivardeklarationer, ska i stället en inkomst om minst tre inkomstbasbelopp under kalenderåret motsvara arbete under tolv månader.

Inkomster från förvärvsarbete inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES), med undantag för Sverige, i Förenade kungariket och i Schweiz som motsvarar arbetsinkomster enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen får tillgodoräknas som inkomst i Sverige.

Av 9 § samma förordning framgår följande. För att förvärvsarbete ska anses ha varit den studerandes huvudsyssla under en kalendermånad enligt 6 § tredje stycket lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd får den studerande inte under samma tid ha tagit emot studiemedel enligt studiestödslagen (1999:1395) eller studiestartsstöd enligt lagen (2017:527) om studiestartsstöd, eller under mer än halva månaden ha tagit emot omställningsstudiestöd enligt lagen om omställningsstudiestöd.

Av 3 kap. 6 § CSNFS (2022:5) framgår följande. En studerande som under någon av kalenderårets månader har haft studiemedel, studiestartsstöd eller omställningsstudiestöd i en sådan omfattning som följer av 9 § förordningen (2022:857) om omställningsstudiestöd, anses inte ha haft förvärvsarbete som huvudsyssla under det kalenderår som avses i 8 § andra stycket andra meningen förordningen om omställningsstudiestöd. I 6 § lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd finns bestämmelser om krav på arbetad tid för en sådan studerande.

Av 67 kap 6 § inkomstskattelagen (1999:1229) framgår följande. Med arbetsinkomster avses vid tillämpningen av detta kapitel sådana inkomster som anges i 59 kap. 8-12 §§, 13 § 11 och 12, 14 § första stycket 1-3 och 5 samt 15-19 och 27 §§ socialförsäkringsbalken med undantag för sådana inkomster som anges i 59 kap. 23, 25, 26 och 28 §§ samma balk. Som arbetsinkomst avses även inkomst från självständig näringsverksamhet som bedrivs utomlands, om den skattskyldige i inte oväsentlig omfattning har arbetat i verksamheten.

Av 59 kap 14 § första stycket punkten 1 socialförsäkringsbalken (2010:110) framgår att som inkomst av annat förvärvsarbete räknas följande:

1. Inkomst av en sådan näringsverksamhet som enligt 2 kap. 23 § inkomstskattelagen (1999:1229) utgör aktiv näringsverksamhet.

Överklagandenämndens bedömning

Frågan i ärendet är om NN uppfyller villkoret om tillräcklig etablering på arbetsmarknaden i minst 96 månader under de senaste 14 åren.

Av förarbetena till 6 § till lagen om omställningsstudiestöd (prop. 2021/22:176 s. 179 framgår bland annat följande.

” Omställningsstudiestödet bör kunna lämnas till den som behöver ställa om eller vidareutbilda sig under arbetslivet. Den som arbetar ska kunna studera på en utbildning som leder till att den studerandes kompetens uppdateras och kompletteras och ger den studerande en starkare ställning på arbetsmarknaden.

Omställningsstudiestödet bör därför kunna ges till den som är eller i närtid har varit etablerad på arbetsmarknaden. För att omställningsstudiestödet inte ska konkurrera med de ordinarie studiestöden behövs ett väl tilltaget krav på tid i arbetslivet. Det är också viktigt för att styra stödet bort från förstagångsstuderande.”

Överklagandenämnden konstaterar att arbetet ska ha varit den studerandes huvudsyssla under etableringstiden. För att en månad ska kunna räknas med får den studerande inte ha haft studiemedel eller studiestartsstöd under kalendermånaden. I ärendet har framkommit att NN har bedrivit näringsverksamhet, studerat och varit föräldraledig i varierande omfattning.

En studerande kan genom månadsvis fördelning av inkomster under ett år uppfylla etableringsvillkoret per månad. Som underlag för en ordinarie arbetstagare använder CSN uppgifter från Skatteverket avseende underlag för arbetsgivaravgifter. För den som bedriver enskild näringsverksamhet eller handelsbolag finns inga sådana uppgifter. CSN begär i de fallen som det får förstås, då inte heller in underlag som nettoinkomster eller liknande för att kunna få underlag för fördelningen per månad.

NN har under år 2014 haft en inkomst som överstiger tre inkomstbasbelopp, en inkomst som därmed i och för sig skulle kunna anses motsvara arbete i tillräcklig omfattning under kalenderåret enligt schablonregeln i 8 § 2 stycket förordningen om omställningsstudiestöd. NN var emellertid beviljad studiemedel under en del av året, innebärande att det krävs underlag för hur inkomsterna fördelar sig över året för att kunna se att inkomst inte erhållits under månaderna då hon fått studiemedel, jfr 9 § nyss nämnda förordning. Överklagande-nämnden bedömer att det i första hand är den studerandes ansvar att redovisa sådana uppgifter som kan behövas då näringsinkomsterna har kommit från enskild näringsverksamhet eller handelsbolag. NN har av CSN beretts tillfälle att inkomma med handlingar, men har inte inkommit med tillräckliga underlag som utvisar fördelningen av inkomsterna i näringsverksamheten.

Annat har därmed inte framkommit än att NN uppfyller etableringsvillkoret endast under totalt 54 månader under de senaste 14 åren, varav 32 månader genom

inkomst/arbetad tid och 22 månader med andra ersättningar som kan jämföras med förvärvsarbete.

Överklagandenämnden konstaterar därmed att NN, på befintligt underlag, inte visat att hon arbetat i tillräcklig omfattning, haft tillräckliga inkomster från förvärvsarbete eller annan ersättning som kan jämföras med förvärvsarbete under minst 96 månader under de senaste 14 åren. NN uppfyller således inte etableringsvillkoret och har därmed inte rätt till omställningsstudiestöd. Överklagandet ska därför avslås.

Robert Dalman

Maria Lekarkina

Beslutet har fattats av Eva Gullfeldt, ordförande, Robert Dalman, myndighetschef, samt ledamöterna Olof Edling, Staffan Ingmanson, Gunilla Lavås, Helena Söderberg, Jenny Twana och Jonathan Sjölander

Föredragande: Maria Lekarkina

Kopia till CSN och CSN:s rättsavdelning
Kopia till Utbildningsdepartementet